

Redactor: *Eugenia Petre*

Copertă: *Ionuț Ardeleanu-Paici*

Tehnoredactor: *Rodica Boacă*

Secretar de redacție: *Paulina Lămășanu*

© 2021 Editura Paideia

Str. Tudor Arghezi nr. 15, sector 2

București, România

tel.: 021.316. 82.10

e-mail: office@paideia.ro

www.paideia.ro

www.cadourialese.ro

Pentru prezenta versiune românească
toate drepturile sunt rezervate Editurii PAIDEIA.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HIERONYMUS, sfânt

**Despre bărbații iluștri : Despre viețile Aposto-
lilor, Despre cei doisprezece învățători / Sfântul**
Ieronim ; introd., trad. și note de Dan Negrescu. -

Ed. a 2-a. - București : Paideia, 2021

ISBN 978-606-748-489-2

I. Negrescu, Dan (pref. ; trad. ; note)

2

929

Sfântul Ieronim

Despre bărbații iluștri

Despre viețile Apostolilor

Despre cei doisprezece învățători

Ediția a II-a

Introduceri, traduceri și note
de **Dan Negrescu**

paideia

București, 2021

CUPRINS

DESPRE BĂRBAȚII ILUȘTRI.....	5
Introducere.....	7
CARTEA SFÂNTULUI IERONIM – preot	
din Stridonia.....	11
PROLOG.....	19
CAPITOLUL I.....	21
CAPITOLUL II.....	22
CAPITOLUL III.....	24
CAPITOLUL IV.....	25
CAPITOLUL V.....	25
CAPITOLUL VI.....	28
CAPITOLUL VII.....	28
CAPITOLUL VIII.....	29
CAPITOLUL IX.....	30
CAPITOLUL X.....	32
CAPITOLUL XI.....	33
CAPITOLUL XII.....	34
CAPITOLUL XIII.....	35
CAPITOLUL XIV.....	36
CAPITOLUL XV.....	37
CAPITOLUL XVI.....	38
CAPITOLUL XVII.....	39
CAPITOLUL XVIII.....	40
CAPITOLUL XIX.....	41
CAPITOLUL XX.....	42

CAPITOLUL XXI.....	42
CAPITOLUL XXII.....	43
CAPITOLUL XXIII.....	43
CAPITOLUL XXIV.....	44
CAPITOLUL XXV.....	45
CAPITOLUL XXVI.....	46
CAPITOLUL XXVII.....	46
CAPITOLUL XXVIII.....	47
CAPITOLUL XXIX.....	47
CAPITOLUL XXX.....	48
CAPITOLUL XXXI.....	48
CAPITOLUL XXXII.....	48
CAPITOLUL XXXIII.....	49
CAPITOLUL XXXIV.....	49
CAPITOLUL XXXV.....	49
CAPITOLUL XXXVI.....	51
CAPITOLUL XXXVII.....	51
CAPITOLUL XXXVIII.....	52
CAPITOLUL XXXIX.....	53
CAPITOLUL XL.....	54
CAPITOLUL XLI.....	55
CAPITOLUL XLII.....	55
CAPITOLUL XLIII.....	56
CAPITOLUL XLIV.....	56
CAPITOLUL XLV.....	56
CAPITOLUL XLVI.....	58
CAPITOLUL XLVII.....	58
CAPITOLUL XLVIII.....	58
CAPITOLUL XLIX.....	59
CAPITOLUL L.....	59
CAPITOLUL LI.....	59
CAPITOLUL LII.....	59
CAPITOLUL LIII.....	60
CAPITOLUL LIV.....	61
CAPITOLUL LV.....	63
CAPITOLUL LVI.....	64
CAPITOLUL LVII.....	64

CAPITOLUL LVIII.....	65
CAPITOLUL LIX.....	65
CAPITOLUL LX.....	66
CAPITOLUL LXI.....	66
CAPITOLUL LXII.....	67
CAPITOLUL LXIII.....	68
CAPITOLUL LXIV.....	69
CAPITOLUL LXV.....	69
CAPITOLUL LXVI.....	70
CAPITOLUL LXVII.....	70
CAPITOLUL LXVIII.....	71
CAPITOLUL LXIX.....	71
CAPITOLUL LXX.....	73
CAPITOLUL LXXI.....	73
CAPITOLUL LXXII.....	74
CAPITOLUL LXXIII.....	74
CAPITOLUL LXXIV.....	75
CAPITOLUL LXXV.....	75
CAPITOLUL LXXVI.....	76
CAPITOLUL LXXVII.....	76
CAPITOLUL LXXVIII.....	77
CAPITOLUL LXXIX.....	77
CAPITOLUL LXXX.....	77
CAPITOLUL LXXXI.....	78
CAPITOLUL LXXXII.....	79
CAPITOLUL LXXXIII.....	79
CAPITOLUL LXXXIV.....	80
CAPITOLUL LXXXV.....	80
CAPITOLUL LXXXVI.....	81
CAPITOLUL LXXXVII.....	81
CAPITOLUL LXXXVIII.....	82
CAPITOLUL LXXXIX.....	82
CAPITOLUL XC.....	82
CAPITOLUL XCI.....	83
CAPITOLUL XCII.....	83
CAPITOLUL XCIII.....	83
CAPITOLUL XCIV.....	84

CAPITOLUL XCV.....	84
CAPITOLUL XCVI.....	85
CAPITOLUL XCVII.....	85
CAPITOLUL XCVIII.....	86
CAPITOLUL XCIX.....	86
CAPITOLUL C.....	86
CAPITOLUL CI.....	87
CAPITOLUL CII.....	88
CAPITOLUL CIII.....	88
CAPITOLUL CIV.....	88
CAPITOLUL CV.....	89
CAPITOLUL CVI.....	89
CAPITOLUL CVIII.....	90
CAPITOLUL CIX.....	90
CAPITOLUL CX.....	91
CAPITOLUL CXI.....	91
CAPITOLUL CXII.....	91
CAPITOLUL CXIII.....	92
CAPITOLUL CXV.....	92
CAPITOLUL CXVI.....	93
CAPITOLUL CXVII.....	93
CAPITOLUL CXVIII.....	94
CAPITOLUL CXIX.....	94
CAPITOLUL CXX.....	95
CAPITOLUL CXXI.....	95
CAPITOLUL CXXII.....	95
CAPITOLUL CXXIII.....	96
CAPITOLUL CXXIV.....	96
CAPITOLUL CXXV.....	97
CAPITOLUL CXXVI.....	97
CAPITOLUL CXXVII.....	97
CAPITOLUL CXXVIII.....	98
CAPITOLUL CXXIX.....	98
CAPITOLUL CXXX.....	98
CAPITOLUL CXXXI.....	98
CAPITOLUL CXXXN.....	99
CAPITOLUL CXXXIII.....	99

CAPITOLUL CXXXIV.....	99
CAPITOLUL CXXXV.....	100
DESPRE VIEȚILE APOSTOLILOR.....	103
I.....	105
II.....	105
III.....	105
IV.....	106
V.....	106
VI.....	106
VII.....	106
VIII.....	107
IX.....	107
X.....	107
INTRODUCERE	
la epistola discipolului înțelept.....	109
EPISTOLĂ CĂTRE DESIDERIUS	
Despre cei doisprezece învățători.....	113
I.....	114
II.....	114
III.....	114
IV.....	115
V.....	115
VI.....	116
VII.....	116
VIII.....	116
IX.....	116
X.....	117
XI.....	117
XII.....	117
NOTE.....	119

PROLOG

*M*ă îndemni, Dexter, ca, urmându-l pe Tranquillus³ să-i rânduiesc într-o cuvenită ordine pe scriitorii bisericești și, precum a făcut acela înșirându-i pe bărbații iluștri ai literelor păgâne, să fac și eu cu ai noștri, adică să ți-i prezint pe scurt pe toți cei care i-au transmis ceva neuitării⁴ în legătură cu Sfintele Scripturi, începând de la pătimirea lui Cristos și până la anul al paisprezecelea al împărățirii lui Teodosie⁵.

Au făcut același lucru la greci Hermippos Peripateticul⁶ Antigonos din Carystos⁷ învățatul bărbat Satyros⁸ și muzaicul Aristoxenos⁹ de departe cel mai învățat dintre toți.

Dintre latini Varro,¹⁰ Santra,¹¹ Nepos,¹² Hyginus¹³ și Tranquillus, cel spre a cărui pildă mă stărnești.

Dar temeiul meu nu este asemănător cu al ocelora: căci ei, parcurgând istorii și vechi anale, au putut să-și îndeplinească precum dintr-o imensă pajiste – prețioasa cunună a propriei opere. Ce să vreau să sporesc însă eu care, neurmând nici un înaintaș, mă am – cum se zice – pe mine ca învățător de cea mai proastă calitate?

Altminteri, mi-a fost de cel mai mare ajutor Eusebius Pamphilus cu cele zece cărți ale **Istoriei Bisericești**, iar volumele fiecăruia, dintre

cei despre care am de gând să scriu, adesea aduc mărturie despre viețuirile autorilor lor.

Și astfel, îl implor pe Domnul Isus Cristos, ca tocmai ceea ce al tău Cicero¹⁴ – care a rămas în citadela elocinței romane – nu a socotit înjositor să facă în **Brutus**, alcătuind miruirea oratorilor limbii latine, aceasta să o împlinesc și eu, cum se cuvine, la îndemnul tău, enumerându-i pe scriitorii Bisericii Lui.

Dacă însă unii care au scris despre aceia, până în ziua de azi, au fost trecuți cu vederea de mine în acest volum, vor trebui să pună aceasta mai curând în seama lor, decât în a mea; căci, ținându-și ascunse propriile scrieri, eu nu am putut cunoaște nimic despre ceea ce nu am citit, iar ceea ce altora s-ar putea să le fie cunoscut din întâmplare, mie mi-a rămas oricum necunoscut în acest retras colț de pământ al Betleemului¹⁵.

Desigur, dacă unii au devenit celebri prin scrierile lor, neîmplinirile tăcerii mele nu prea vor suspina de dorul lor. Așadar, să învețe Celsus¹⁶, Porfir¹⁷ și Iulian¹⁸, câini turbați împotriva lui Cristos să învețe și adepții lor – care consideră că biserica nu a avut nici un filosof sau orator și nici un învățător, câți și ce fel de bărbați au durat-o, au înălțat-o și au împodobit-o; să înceteze de a mai învinui de simplitate rustică credința noastră¹⁹ și iarăși mărturisească mai curând propria neștiință. Rămâi cu bine întru Domnul Iisus; Cristos.

CAPITOLUL I

Simon Petru, fiul lui Ioan²¹, din provincia Galilea, din târgul Betsaidei, frate al Apostolului Andrei (Matei, IV, 18)²² și întâiul dintre Apostoli²³, după ce a fost episcop al Bisericii Antiohiei²⁴ și după ce a predicat în Capadocia, în Pont, în Galata, Asia și Bitinia, vestind risipirea relor credincioși tăierii împrejur (I Petru, I, 1)²⁵ în al doilea an al fâmpărășirii lui Claudiu²⁶ s-a îndreptat către Roma – spre a-l învinge pe Simon Magul²⁷ – unde a ocupat jilțul slujirii sacre de-a lungul a douăzeci și cinci de ani, până în ultimul an al lui Nero²⁸ adică al paisprezecelea.

A fost încununat cu martiriul fiind răstignit de acela, întors cu capul în jos și cu picioarele ridicare în sus; și aceasta, pretinzând că el nu este demn să fie răstignit la fel precum Domnul său. A scris două Epistole care sunt numite Catolice; a doua dintre ele nu este însă recunoscută de cei mai mulți, ca fiind a lui, din cauza stilului deosebit de al primei. Totuși și în Evanghelia după Marcu – care i-a fost și ascultător și tălmăcitor²⁹ – este socotită ca aparținându-i.

Cărțile însă – dintre care îi este atribuită una a *Faptelor*, alta a *Evangheliei*; o a treia a *Predicii*, o a patra a *Apocalipsei* și o a cincea a *Judecății*³⁰ – sunt respinse ca aparținătoare scrierilor apocrife.

Înmormântat la Roma, pe colina Vatican, este preamărit prin venerația întregii lumi.

CAPITOLUL II

Iacov, care este numit fratele Domnului (Galat. I, 19)³¹, purtând și adăugitul nume de Cel Drept, fiul lui Iosif de la o altă soție – după cum cred mulți – dar mai curând – după cum mi se pare mie – fiu al Mariei, sora Maicii Domnului (Ioan XIX, 25)³², rânduit pe dată, după pătimirea Domnului, episcop de către Apostolii din Ierusalim, a scris doar o Epistolă ce face parte dintre cele șapte Catolice,³³ iar legat de aceasta se spune că în fapt a fost dată la lumină, sub numele său, de un altul oarecare; cu toate acestea, încetul cu încetul, o dată cu trecerea timpului, ea a dobândit autoritate.

Hegesippus,³⁴ învecinat timpurilor apostolice, povestind despre Iacov, arată în cartea a cincea a *Comentariilor*:

„A luat asupra sa cârmuirea Bisericii Ierusalimului³⁵ după rânduiala apostolică, fratele Domnului, Iacov, ce purta și adăugitul nume de Cel Drept. Mulți însă erau numiți Iacov. Dar acesta a fost sfânt încă din pânțele mamei, n-a băut vin și licoare ametoitoare, n-a mâncat nici un fel de carne, nu s-a tuns niciodată, nici nu s-a uns cu ulei parfumat și nici de baie nu s-a folosit. Doar acestuia i-a fost îngăduit să pătrundă Sfințenia celor sfinte; dat fiind că nu se folosea de veșminte din lână³⁶, ci din in, el singur intra în templu și într-atât se ruga îngenuncheat pentru popor, încât s-a ajuns să se creadă că genunchii săi au primit asprimea celor de cămilă.” Spune și altele nenumărate a căror înșirare mi-ar cere însă prea mult timp.

Dar și Iosif povestește în cartea a douăzecea a *Antichităților* – precum Clement în car-

tea a șaptea a *Pildelor* – că, după moartea lui Festus, care condusese Iudeea, a fost trimis de către Nero, succesorul acestuia, Albinus, care încă nici nu sosise în provincie, că Ananus, tâmplarul pontif, fiul lui Anania, din neam preoțesc, folosindu-se de starea încă anarhică³⁷ a adunat sfatul și, silindu-l pe Iacov să-L tăgăduiască făcându-l pe Cristos Fiul lui Dumnezeu – dat fiind că acesta se împotriva – a poruncit să fie bătut cu pietre³⁸. În timp ce era prăvălit din înaltul templului, având frânge picioarele, dar viu încă pe jumătate, el zicea întinzându-și mâinile către cer: „Doamne, iartă-i, căci nu știu ce fac” (Luca, XXIII, 34): a murit lovit în cap cu bâta spălătorului de rufe, cu care se obișnuiește să fie stoarse veșmintele ude³⁹.

Iosif ne mai încredințează că acela fusese deopotrivă de mare sfințenie și recunoaștere în popor, încât s-a crezut chiar că din pricina uciderii lui a fost distrus Ierusalimul. Acesta este cel despre care scrie Apostolul Pavel către Galateni: „Însă n-am văzut pe nimeni altul dintre Apostoli, decât pe Iacov, fratele Domnului.” (Galat. I, 19).

Mai precis aduc dovezi despre el *Faptele Apostolilor* (I, 13; XV, 13)⁴⁰.

Chiar și Evanghelia care este numită *după evrei* și care de curând a fost tălmăcită de mine în greacă și latină⁴¹ și de care se folosește adesea Origene, povestește cele petrecute după învierea Mântuitorului: „Iar Domnul, după ce Își dăduse veșmântul slujitorului preoțesc, S-a dus la Iacov și i S-a arătat. Căci Iacov, sorbind pocălnic Domnului, Îi jurase că nu va mai mânca pâine din acea oră și până când nu Îl va vedea înălțându-Se dintre cei adormiți. Apoi, peste puțin timp, Domnul spune: „Aduceți masa și pâinea”. Și pe dată se adaugă: „A luat pâinea și a binecu-

vântat-o și a frânt-o și i-a dat lui Iacov Dreptul, și i-a spus: „Frate al Meu, mănâncă-ți pâinea ta, căci Fiul omului s-a înălțat dintre cei adormiți.”

Așadar a condus Biserica Ierusalimului timp de treizeci de ani, adică până în anul al șaptelea al lui Nero; și a fost înmormântat lângă templul de unde fusese prăvălit. A avut și o foarte cunoscută inscripție, până la asediul lui Titus, chiar până în ultimul an al lui Hadrian. Unii dintre ai noștri îl credeau înmormântat pe Muntele Măslinilor, dar părerea lor este greșită.

CAPITOLUL III

Matei, numit și Levi, devenit din publican⁴² Apostol, a alcătuit cel dintâi Evanghelia lui Cristos în scriere ebraică, în Iudeea, pentru cei ce îi fuseseră credincioși tăierii împrejur; nu se poate spune cu destulă siguranță cine a tradus-o mai apoi în greacă. Pe de altă parte, se păstrează până în ziua de azi *Evanghelia ebraică*, în biblioteca din Cezareea, pe care cu prea mare zel a îngrijit-o Pamfil martirul. Eu am avut puțința de a descrie acea Evangheliie, mulțumită nazarinenilor din orașul Berea al Siriei, care se folosesc de ea. Legat de aceasta, trebuie remarcat că peste tot, pornind fie de la propria-și persoană, fie de la cea a Domnului Mântuitor, Evanghelistul se folosește din plin de mărturiile *Vechiului Testament* – nefiind urmată însă autoritatea celor șaptezeci de traducători, ci aceea ebraică – două dintre ele fiind: „Din Egipt l-am chemat pe fiul meu” și „Căci va fi numit Nazarineanul”.

CAPITOLUL IV

Iuda, fratele lui Iacov, a lăsat o scurtă Epistolă ce face parte din cele șapte Catolice⁴³. Dar pentru că în ea își însușește o anume mărturie despre *Cartea lui Enoch* – care este apocrifă – Epistola este respinsă de mai mulți; s-a făcut totuși demnă de autoritate prin vechime și folosință, astfel că este socotită printre Scrierile Sfinte.

CAPITOLUL V

Apostolul Pavel, numit înainte Saul (Fapte, IX, 4)⁴⁴, aflat în afara numărului celor paisprezece Apostoli⁴⁵, era din tribul lui Beniamin și din cetatea Giscalis a Iudeei, din care – după ce a fost cucerită de romani – a trecut în Tarsul Ciliciei împreună cu părinții săi (Fapte, XIII, 3)⁴⁶ ce l-au trimis pentru învățarea Legii la Ierusalim, unde a fost instruit de către Gamaliel, preainvățatul bărbat de care amintește Luca.

Însă, după ce fusese amestecat înuciderea martirului Ștefan⁴⁷ și după primirea înscrisurilor date de pontiful Templului, spre a-i urmări pe cei ce credeau în Cristos, s-a îndreptat către Damasc⁴⁸ și, împins către credință de o revelație – ce este descrisă în *Faptele Apostolilor* –, s-a schimbat din prigonitor în vas al alegerii⁴⁹.

Și, fiindcă proconsulul Ciprului, Sergius Paulus, l-a crezut cel dintâi vestirii spuse de el, dar pornind de la ceea ce l-a supus pe același credinței în Cristos, s-a ales cu numele de Pavel